

9. MİLLİ EĞİTİM ŞİRASİ' ndan ...

9. Milli Eğitim Şûrası çalışmaları, 24 haziranda Hacettepe Üniversitesinin Rektörlük binasındaki konferans salonunda başladı. 4 temmuzda sona eren genel kurulun ilk ve son iki günü genel görüşmelere, aradaki günler de komisyon çalışmalarına ayrılmıştı.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Milli Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü İçinde Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" adlı taslağın temel çalışma dokümanı olarak görüldüğü 9. Milli Eğitim Şûrası, üç üye grubundan oluşuyordu. 40 kişilik birinci grupta Bakanlık, Üniversiteler ve DPT'den gelen tabii üyeler vardı. Üniversitelerden, ilk, orta ve öbür yüksek eğitim kurumlarıyla müzeler, kütüphaneler ve halk eğitim başkanlıklarından seçimle gelen 75 üye, ikinci gruptu. Bakanlıktan çağrılı üyelerin sayısı ise 15 idi. Ayrıca ilgili bakanlık ve diğer kuruluşlardan gelen çağrılı temsilciler de gözlemci üye olarak şûra çalışmalarını izlediler. Gözlemci üyelerin konuşma hakkı vardı, fakat oylamalara katılamıyorlardı.

GÖRÜŞMELELER

İlk oturum, Ankara Gençlik Korosu'nun söylediği İstiklâl Marşıyla başladı. Saygı duruşundan sonra Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk kısa açış konuşmasını yaptı. Gündem gereğince Milli Eğitim Bakanı ve Şûra Başkanı Mustafa Üstündağ kürsüye gelerek eğitim durumumuza ilişkin açıklamalarda bulundu, sayısal bilgi verdi.

Bakanın konuşması bitir bitmez, başkanlık divanının gerilerinde bekleyen Ankara Gençlik Korosunun şefi kürsüye fırladı. Korosunun çalışmalarından, nice başarılı olduğundan söz etti. Müzik çalışmalarıyla gençlerin boş zamanlarını değerlendirdiklerini, böylelikle "muzır düşüncelerin" etkisinden de uzak kaldıklarını söyledi. Anlaşılan koro şefi müziği, düşünmeyi engelleyici bir araç olarak görmekteydi. Üyeler çok sesli müziği dinlerken, bu gündem dışı olayın Rektör Doğramacı'nın marifeti olduğu fısıldanıyordu.

Genel kurulun birinci ve ikinci günü taslak üzerindeki genel görüşler dile getirildi. İlk söz alanlar üniversite öğretim ü-

yeleriydi. Konuşanları birbirine zıt nitelikte iki gruba ayırmak mümkün. Statükocu ve dinci eğilimlerin ağır bastığı şûrada, öğretmen kesiminin görüş ve sorunlarını derinliğine tartışma olanağı yoktu. Öğretim üyelerinin hemen hepsi şekilci ve bireyci yaklaşımları savundular, yüzeysel eleştiriler getirirken eğitim düzeninin yapısal koşullarla bağımlı özüne hiç değinmediler.

Görüşmelerin tümünü buraya aktarmak olanaksız. Bir kesit verebilmek için ilgi çekici konuşmaları özetlemeye çalışacağız. Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Selahattin Ertürk, eğitimin kalkınmadaki rolüne değinerek, kalkınmayı, insangücü yetiştirme ve mevcut insangücünün gerekli yerde kullanılması diye tanımladı. Ertürk'e göre az masrafla ve işe yarayan insanlar seçilerek eğitim yapılmalı, "istenilen politik felsefeye" uygun davranışlar kazandırılmıydı. Ege Üniversitesinden Prof. Kemal Karhan asıl krizin yüksek öğrenimde olduğunu, bu nedenle sorunun yüksek öğretimde çözülmesi gerektiğini söyledi. MEB'na bağlı yüksek okullar tasarısından vazgeçilmeli, bu iş üniversitelere bırakılmıydı. Aslında yüksek öğretimdeki yığılma sorununun orta öğretim kademesinde değil, ön lisans projesiyle çözüleceğini en önde savunan Ege Üniversitesinin görüşleri yine leniyordu.

öğretmenim. Dünyanın nasıx dönüğünü öğrettin, içinde dönen dolapları öğretmedin. Pamuğu, tohumu, çiçeği öğrettin? zeytini, portakalı, üzümü öğrettin; fakat kimlerin, aslan payı aldığı, elin gâvurunu, onun işbirlikçisini neden öğretmedin?

KIRŞEHİR CACABEY ORTAOKULU ÖĞRENCİSİ LEYLA KOKSAL'İN TÖB-DER GENEL KURULUNA TELGRAFI. ....

Şûranın tutucu niteliğine dinsel temayı ısrarla vurgulayan konuşmalar da örnek gösterilebilir. Atatürk Üniversitesinden Prof. Dr. Lütü Ülkümen ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden- öğretmen Ömer Çam, Başkan Üstündağ'm konuşmaları zamanla sınırlamayı unutmaları yüzünden uzun süre kürsüden inmediler. Aynı dili konuşan bu baylardan Ülkümen'e göre, eğitim her kademedede mutlaka manâ ile teçhiz edilmeli, yüksek ahlaklı adam yetiştirilmelidir. İman ile ilim birarada olmazsa toplumda ahlak buhranı doğar. Tüm siyasal sistemlerin aynı felsefenin ürünü olduğu hikmetini savuran Ülkümen, batı ülkelerinin islâm alemlerinde geliştiğini sözlerine ekledi ama, islâm aleminin neden gelişemediğini açıklamayı unuttu. Daha sonra kervana katılan Diyanet İşleri Başkanı Lütü Doğan bu görüşleri daha da geliştirdi, milli ve manevi değerleri tanımladı, bilimden söz etti. Lütü Doğan hazırlıklı gelmiş, görüşlerini okuduğu tebliğle yeşil renkli broşürlerden de çok sayıda bastırmıştı. Bütün okullarda uygulamalı din dersi okutulmasını isteyen Doğan'm hemen ardından söz alan bir üye, bakanlığın saptayacağı sınırlar içinde cinsel eğitim yapılmasını önerdi.

Teknik öğretmenler Derneği adına konuşan Dr. Cevat Alkan da görüşlerini, hazırladıkları tebliğden okudu. Alkan'm Taslağı ciddi bir değerlendirmeye tabi tutan tebliğinde temel görüş, orta öğretimde mesleki teknik öğretimin böyle bir taslakla ilerlemeyeceği noktasında toplanıyordu.

Çağrılı üyelerden Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, şûra çalışmalarını kendisine söz sırası gelinceye kadar izleyenler arasındaydı. Üstündağ, "işçi temsilcisi değerli arkadaşımız Halil Tunç" diye ünleince yerinden fırladı. Okuma-yazma oranının çok düşük olduğunu belirterek söze başlayan Tunç, eğitimin devlet eliyle ve parasız yürütülmesini, özel sektörün de yardım etmesini istedi, öğretmenlerin sosyal haklarına değindikten sonra asıl önerisini açıkladı: "Türk sendikacılık hayatının sosyal yapısı" okullarda okutulmalı, iyice anlatılmalıydı. Yıllardır toplumun en dinamik kesimini politika dışında tutmaya çalışan Halil Tunç, kendi sendikacılık anlayışının eğitim yoluyla yaygınlaştırılmasını amaçlıyor olmalıydı.

Gözlemci üyelerden TMMOB Başkanı Teoman Öztürk konuşmasına, teknik elemanları tem-

TÜRKİYE'NİN EĞİTİM SİSTEMİ AKSAKTIR .

Endüstrileşme düzeyini hızla yükseltmekte zorunda olan ve bunu planlı bir yaklaşımla gerçekleştirmeyi resmî benimsenmiş bulunan Türkiye için zorunlu olan yetişme ihtiyacı, bugüne kadarki tutumlarla bir okuma hevesinde dönüştürülmüştür... Yetişme, imkânları ve yolları çok olan bir amaçtır. Okuma ise bu temel gereğin ancak bir boyutudur. Nüfusun önemli bir kesifinin bu tek yola yöneltilmesi, efiectasındaki dar boğazları kaçınılmaz kılacaktır. Diplomayı bir hedef haline getirirken diploma sahibini yetişmiş kişi kabul etmemize ve yetişmede var olan süreksizlik kavramını unutmamıza veya ihmal etmemize yol açar.

TÜRKİYE 2. TEKNİK ELEMAN KURULTAYI

TÜRKİYE'DE TEKNİK EĞİTİM AKSİFİTÖR

Bir ülke teknoloji ithal ettiği sürece, o teknolojiye uyan eğitimi, bunu yapmadığı alanlarda da yabancı teknik eleman ithal etmek yolunu seçmek zorundadır. Verilen tavizlerin yalnızca şu veya bu alanda olduğunu sanmak yanıltıcıdır. Sistem içindeki ilişkiler, bağlar karmaşıktır ve her kararın etkisi kendini başka alanlarda, bu arada teknik eğitimde de gösterir.

Bu nedenle, bir ülkenin ekonomik yapısı dışı bağımlı geliyorsa, kamu yararı ve ülke gerçeklerine uygun bir eğitim politikası gerçekleşemez, gerçekleşse bile yetiştirilen kişilerden yararlanma olanağı bulunamaz.

TÜRKİYE 1. TEKNİK ELEMAN KURULTAYI

sil etme olanağı verdiği için Bakana teşekkür ederek başladı. Orta-öğretimde akış konusunu inceleyen şûranın, halk yararına bir eğitim politikasının ilkelerini saptamakla görevli sayılması gerektiğini belirten Öztürk, "yetişme ihtiyacının" 50 yıldır sürekli yön değiştiren eğitim politikasıyla "okuma hevesine" dönüştürüldüğünü, bozuk istihdam politikasının şişkin yüksek eğitim talebi yarattığını, bunun da işsizlik sorununu erteleyici niteliğinden ötürü politikacıların hoşuna giden, ama ülke ekonomisinde zararlı sonuçlar doğuran bir yol olduğunu söyledi. Şûra yasasının değiştirilmesi ve teknik eleman kuruluşlarının temsil edilmesi önerisiyle sözlerini tamamladı. İlgiyle dinlenen başka bir gözlemci üye de Keçiören Lisesinden öğretmen Nural Vural'dı. Kanımızca genel kurulun en heyecanlı, ama arı ve çarpıcı bir dille eğitim düzenindeki bozukluğun özünü gösterebilen en iyi konuşmacısıydı. Ekonomik-politik yapıyı açıklıkla ortaya koyduktan sonra, taslak üzerindeki eleştirilerini sıraladı. Şûranın, çeşitli görüşlerin demokratik tartışmasını engelleyici bir nitelikte ve geçmiş dönemlerin uzantısı olduğunu, taslağın bilimsel anlayıştan yoksun, soyut ve antidemokratik bakış açısıyla hazırlandığını söyledi. Taslağın reddedilmesi, şûranın yeniden toplanarak ülke gerçeklerine uygun bir taslak hazırlanması, şûra yasasının değiştirilmesi, istekleri arasında yer alıyordu. Şûranın köklü çözüm önerileri getirdiği görüşüne Prof. Dr. Afif Sevinç de katıldı. Eğitim kişiye sentez yeteneği kazandırmalı, diplomadan önce istihdam sorununa çare bulmalıydı.

ŞÛRA KARARLARI

9. Milli Eğitim Şûrası, temel çalışma dokümanındaki önerileri inceleyen komisyon raporları doğrultusunda kararlar aldı. Birinci komisyon, öğrenci akışının düzenlenmesinde öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme konusunu, ikinci komisyon da iki ayrı çalışma grubu halinde eğitimde genel ilkeler ve programlar konusunu inceledi.

Şûranın kararları şu genel ilkeleri kapsıyor:

- o Hayata ve mesleğe hazırlama
- o Eğitim-üretim-insangücü ilişkilerini geliştirme
- o Yeni ortaokul anlayışı
- o Orta öğretim sistemi ile yüksek öğretime

- geçişini yeniden düzenleme
- o Ders çeşidini azaltma ve "teksifi" öğretim
- o Sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeni
- o Not verme, değerlendirme sistemini yenileştirme
- o Yüksek öğretimde bütünlük sağlama
- o Ders programlarını yenileştirme
- o Modern program geliştirme
- o Uygulamaları planlama

Kabul edilen taslak önerileri dışında komisyon raporlarında ayrıca çeşitli dilek ve tavsiyeler de yer alıyor.

DİLEKLER

Gündemin son maddesi aynı anlama gelen iki kelimeyi bir araya getiriyor: "Dilek ve temenniler".

Dilekler faslı, çoğu genel görüşmeler sırasında söz almış üyelerin yinelenmeleriyle geçti. Bazıları da taslağın ve kararların eleştirisine ek olarak yeni önerilerde bulundular. Öğretmen Nural Vural somut araştırma verilerinin kamu incelemesine açılmasını, araştırmaların öğretmenlere parasız dağıtılmasını, araştırma yapmak isteyenlere olanak ve fırsat eşitliği sağlanmasını istedi. MSB'nin temsilcisi bir yedek subay, askerî sistemdeki eğitimin bazı alanlarda sivil sektörden daha iyi olduğunu ileri sürerek, Bakanlığın eskiden olduğu gibi katkısının sağlanmasını önerdi. Dr. Cevat Alkan, bir danışma organı olarak şûra kararlarının uygulanması gerektiğini söyledi, şûra çalışmaları bitmeden hükümetin ahlak dersini uygulama kararı almasını eleştirdi. Şûralara fonksiyonel nitelik vermek için şûra yapısının değiştirilmesi ve çalışmalarda süreklilik sağlanmasının gereği üzerinde durdu. TÖB-DER'den gözlemci bir öğretmen yaşlı üyelerin tepkisiyle karşılanan konuşmasında, dokuzuncu şûranın bir öncekinden farklı olmadığını, halk unsurundan korkulduğu için kapalı çalışmalar yapıldığını söyledi. En cesur öneri de bu üyeden geldi: Şûra işçilere, köylülere ve tüm öğretmenlere açılmalı, kapalı kapılar ardında yapılan hesaplara son verilmeliydi. Öğretmenlere sendikalaşma hakkının verilmesini de 72000 üye adına talep etti.

Görüşmelerin sonuna doğru, verilen iki önerge yüzünden tartışma çıktı. İlkinde, tüm dilek ve eleştirilerin ilerde yayımla

nacak Şûra Değerlendirme Raporu'na girmesi isteniyordu. Bir bakıma şûranın niteliğini belgeleyecek olan bu öneri, öfkeli oylarla reddedildi. İkinci önerenin sahibi ise, gözlemciler adına son konuşmayı Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu yerine öğretmen Nural Vural'ın yapmasını istiyordu. Gürültüler arasında önerge geri alındı ve Sinanoğlu gözlemciler adına, en yaşlı üye Rauf İnan da şûra üyesi olarak son sözü söylediler.

Kapanış konuşmasını Başbakan Bülent Ecevit yaptı. Hacettepe Üniversitesi öğrencileri de salona doluştular. Oldukça uzun konuştu Ecevit. Çağdaş demokrasi anlayışını tanımladı, eğitim-üretim ilişkisi üzerinde durdu. Modern eğitim teknolojisiyle riskli de olsa yüksek öğretimin bir bölümünü karşılamayı düşündüklerini, ayrıca yeni ders yılına şimdilik yüzeysel sayılabilecek tedbirlerle girileceğini bildirdi. Öğretmen sorununa da değindi. Öğretmenlerin toplum içinde bir takım "güçlükleri" vardı ama, bu "sıkıntıları" tümünden kaldırmak hükümetlerin işi değildi, yalnızca yardımcı olabilirlerdi. Asıl görev "öncü" durumundaki öğretmenlere düşüyordu. Ecevit, konuşmasının sonunda bilimle yetinilemeyeceğini, manevi yönden de güçlenmek gerektiğini söylemeyi ihmal etmedi.

9. Milli Eğitim Şûrası Üstündağ'ın "milletimize hayırlı ve uğurlu olsun" dileğiyle kapandı.

SORUN ÇÖZÜLECEK Mİ?

9. Milli Eğitim Şûrasını değerlendirirken genel düzeyde kalmak zorunlu. Bakanlığın hazırladığı ve şûra tarafından kabul edilip yine Bakanlığa sunulan önerilerin herbirini tek tek ele almak olanaksız. Bu önerilerin kuşkusuz eğitimci gözyle incelenmesi gerek. Ancak geçerlik kazanmış olan taslak kalın çizgileriyle ele alındığında, ileri sürüldüğü gibi köklü çözüm getirmediği, kendi içinde bile tutarsız, soyut ve şekilci kaldığı söylenebilir.

Bozuk eğitim düzeninin bir çırpıda değiştirilemeyeceği ortadadır. Ama eğitim düzeninin salt kendisi içinde değiştirilemeyeceği de bir gerçektir. Eğitim alanında yüzeysel tedbirleri sıralamakla eğitim politikasında gelişme sağlanamayacağını geçmiş uygulamalar da göstermiştir. Bu uygulamaları sürdüreceği her yeni girişim, temel çözüme doğru atılabilecek adımları engel-

leyici nitelikte olacaktır. Eğer şûra, tüm eğitim sistemini diğer politikalarla birlikte değerlendirerek ülke ve halk yararına bir uygulamanın ilkelerini saptayacak çalışmaları yapsaydı, ileri bir adım atıldığı söylenebilirdi. Oysa şûra, gerek güdümlü çalışma biçimi, gerekse yapısı nedeniyle bilimsel yaklaşımlara kapalı kalmıştır.

Eğitim düzeninde köklü değişiklik, toplum yaşantısındaki köklü değişikliklerle birlikte gelir. Ülkedeki egemen üretim biçimi, geniş halk kitlelerinin yararına değişinceye dek bu tür tedbirler ve düzenlemeler sürüp gidecektir.

Bir öğretmen, öğrencilerinin ailevi durumlarına göre ayırım yapmadığını ve asla yapmayı da düşünmediğini söylüyordu; "Bir ödev dörtlükse dört veririm" diyordu. Kendisinde kınadığımız tarafın bu olduğunu anlayanayordu. Çünkü bu dünyada eşit olmayanlara eşit davranmak büyük haksızlık yoktur.

BARBİANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP

Yurdumuzda 1974 mayısında "Barbiana Öğrencilerinden Mektup" adlı bir kitap yayımlandı. İtalya'da zorunlu eğitim kurumlarından başarısızlık gerekçesiyle uzaklaştırılan 8 köylü öğrencinin bu kurumlardaki öğretmenlerine yazdıkları uzun bir mektup, kitabı oluşturuyor. Yurdumuz koşullarıyla bir çok benzerlikler gösteren ilginç eğitim eleştirilerinden birkaç bölümü dergimizin sayfalarında bulacaksınız.